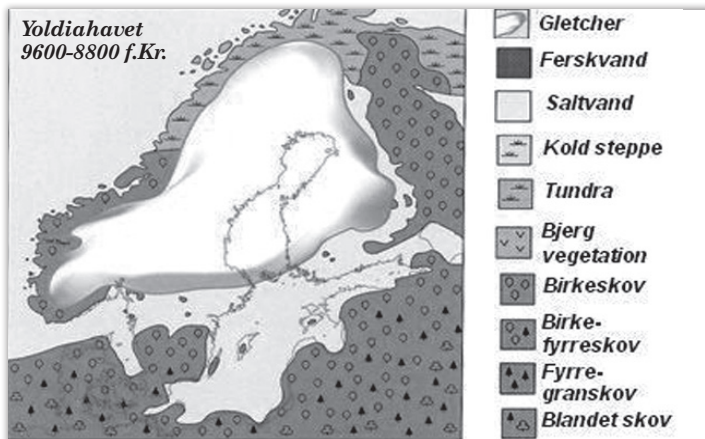

ARKÆOLOGI PÅ SVENSK

DR-tv viste en udsendelse i to dele om "De första svenskarna" i begyndelsen af marts måned 2020. Første del havde overskriften 'Pionjærerna' og anden del 'Sjökrigarna'. Sammenlagt to timer. Udsendelsen dækkede perioden fra istidens sidste faser til og med bronzealderen i 'landet som skulle bli Sverige'. Arkæologen Jonathan Lindström stod for udsendelsen og præsenterede sig således: "Jag har ägnat en stor del av mitt liv till just denna tidiga del af Sveriges historia.". Fortællingen starter i Stokholm området, som o. 9000 f.Kr. lå ca. 140 meter under datidens havoverflade. Til trods herfor havde de første jægere og samlere dog allerede "valt att bosätta sig i det land som så småningom skulle kallas Sverige". Indlandsisen havde trukket sig mod nord, så 'de södra delar av landet' blev isfri, hvor-efter rensdyrjægere indvandrede. Lindström nævner ikke, hvorfra disse kom, men et ledsagende kort viser ruten via Sjælland og Skaane (minut 02.20) - over det tørtlagte 'Øresund'. Småland samt Vester- og Østergötland var isfri med hav nord herfor.

Scenen i filmen skifter herefter til Naturhistoriska riksmuseet i Stokholm, hvor genetikerens Mattias Jakobsson viser en mandlig figur, der skal forestille en 'tidig modern människa' for ca. 20.000 år siden. Jakobsson mener, at det er en fejl, at modellen har lys hud med følgende begrundelse: "De första europärarna var ättlingar till människor som utvandrade från Afrika för 80.000 år sedan" og bredte sig ud over jorden. Da de nåede til Skandinavien, var de genetisk ændret: "dom hade mörk hud och troligen blå ögon allihop" (04.02). Denne generaliserende konklusion skulle være resultatet af en undersøgelse af genomet hos 'en handfull individer', hvorefter Jakobsson o.a. er "våldig säkra på, att alla ser i princip likadana ut". "Hur blev nordboarna så här bleka med tiden?", spørger Jonathan Lindström så.

Herefter skifter scenen i filmen til Norges kyst. Jæger-samlere, som var indvandret fra syd, fortsatte vandringen forbi Oslo fjorden og derefter relativt hurtigt op langs Norges kyst, efter at den blokerende isbarriere var smeltet (05.00), og de ændrede samtidig subsistensen fra jagt på rensdyr til fiskeri langs kysten. Dette slutter man ud fra fund af flintredskaber. Men i fundmaterialet optræder der noget, som længe har været svært forklarligt, nemlig en piletype bestående af en rad mikrolitter. Nu tolker man denne forskel i pilespidstyper som en indikator på, at en anden indvandring fandt sted fra helt modsat hold, nemlig fra det nuværende Rusland via kysten nordligst i nutidens Norge og derfra sydover. Jonathan Lindström siger så, at 'vi vet', at disse nordfra kommende indvandrere så anderledes ud end de sydfra kommende: de havde en blegere hud og varieret hår- og øjenfarve (10.39).

Den oprindelige gruppe, den der var indvandret fra syd, havde derimod ingen genvariant for lys hud (11.23). Arkæolog Birgitte Skar fortæller, at de øst fra kommende indvandrere havde bedre våben; men også de slog sig snart på fiskeri. De bragte formentlig en ny type ritualer med sig, og de bredte sig hurtigt sydover og blandede sig genetisk med den tidligere gruppe og nåede snart til 'det nuværende Sverige' (Bahus len, Västergötland) (15.00). Hokus-pokus: de mørklødede sydlændinge blev til lyshudede nordboere via gen-blanding. Eller med Lindströms ord: "Det är från den här tidpunkten som evolutionen så till att nordboarna gradvis blev allt ljusare i huden".

Västskusten (Norge)

Scenen skifter herefter til Österöd, 'strax norr om Lysekil på Västskusten' (15.23). Österöd ligger i Bahus len (Ranrike), norsk kerne-land, der som bekendt blev frataget Norge ved Roskilde freden, men den kendsgerning nævner Lindström ikke; måske ved han det ikke som følge af mangelfuld historieundervisning i det svenske skolesystem, eller også er der en anden forklaring: storsvensk mentalitet. Han proklamerer: "Det här är en av dom viktigaste platserna i Sveriges historia." (15.33). Her har man fundet skeletdele af en ældre kvinde: "den första människa som vi känner till från stenåldern" (15.40). Skeletgraven blev undersøgt for ca. 100 år siden. Den lå nær datidens kystlinje under en stejl fjeldvæg. Skeletresterne bestemmes til at komme fra en o. 80 år gammel

'gumma', og Lindström udbryder stolt: "Här har vi mamma Göta eller den första svenska" (17.28) (i Norge!).

Knogleeksperten Torbjörn Ahlström tidsbestemmer knogleresterne til at være 10.200 år gamle (8200 f.Kr.) (17.28), og der er tale om "det äldsta nogelunda hela skelettet som har hittats i Sverige". Det "kan berättas om det liv som dom första svenskarna levde" (18.53). Österöd-kvinden menes at have haft halvdelen af sin arvemasse fra hver af de to ovennævnte indvandringsgrupper (syd og nord) og være et typeeksempel på 'Europas mest blandede befolkning' på den tid (!). Denne konklusion når Lindström frem til, selvom der ikke er udtaget genetiske data fra Österöd-kvinden, men udelukkende fra nogenlunde samtidige fund (21.35).

Det var varmetid dengang, isranden trak sig langt mod nord, og 'landet' menes beboet af ca. 10.000 individer. Dette førte til pladsmangel og efterfølgende konflikter (24.01). Også på Gotland, hvor et 7000 år gammelt skelet viser tegn på en voldelig død. Manden kan være dræbt af folk fra fastlandet eller - "kanske var det skåninger som var kommit för att ta för sig av resursarna på ön" (!). Døden skyldtes "en pil av östlig typ, ovanlig på Gotland".

Omkring 4000 f.Kr. indledtes bronzealderen. Den igangsattes af 'den tredje immigrationsbølge', denne gang med udgangspunkt i Lilleasien / Levanten. De indvandrede nåede til Västergötland via Sjælland / Skånelandene, viser det ledsagende kort (44.45).

LYS HUD

At forklare, hvorfor folk fra de nordligere egne af Asien og Europa har lys hud (i varierende grad), er blevet en favorit-sport for visse genetikere; nogle seriøse, andre selvpromoverende. På den tyske tv-station zdf vist 17/1 2017 en film på 45 minutter med titlen "Apokalypse der Neandertaler" (2015). Her fortalte genetikerens Joshua Akey fra Washington universitet (arbejder i dag på Princeton universitet; evolutionary biology), at det nu var lykkedes at identificere o. 30% af genomet hos neanderthalere via prøver fra nutids-individer af europæisk og østasiatisk herkomst. Et ganske bestemt gen er ansvarlig for hudfarve, bl.a. lys hud. Han konkluderede som sin teori, at den lyse hud (og det glatte hår) er en arv hos bl.a. nordeuropæere fra deres neanderthal-forfædre - og derfor en 'gammel arv' og ikke noget nymodens af blot få tusind års ælde. "På dette punkt [den lyse hud] er moderne europæere mere lig neanderthalere end homo sapiens", siger han (minut 24.25). *kjh*

Gennem Nærke var der landadgang nordpå til Uplands sydkyst. Stokholm området lå stadig under vand. "I Sverige ledte det till en fyra- eller femdubbling av befolkningen under bronzealderen". På kortet vises bopladser på Skaane- og Hallandsletten. Måske op til 50.000 individer 'i hela Sverige'.

I Falbygden, Vestergyllen (Vestergötland), er sporene efter bronzealderen omfattende. Flinten til redskabsfremstilling kom fra stenbrud i Skaane, der flere steder havde karakter af industri (45.41). Flinten var en central handelsvare, der blev eksporteret helt til Norrland. Fremkomst af de første høvdinge, der bl.a. stod for opførelsen af storstens-grave (gång-grifter m.v.).

Jæger-samlere fra den gamle blandingsgruppe fortsatte parallelt med de nye landbrugere uden at blande sig genetisk med disse - gennem mindst 600 år: "Sida om sida i det som långt senare ska bli Sverige" (56.41).

Sjökrigarna (del 2)

Den fjerde indvandringsbølge til 'landet som skulle bli Sverige' kom fra Don-Volga-området: yamnaya-folkene. De satte sig i bevægelse o. 3000 f.Kr. og brugte vogn og hest som transportmiddel. De medbragte også deres eget indoeuropæiske sprog. De var højere af vækst og havde laktose-tolerance. De bredte sig, og genetikken viser snart o. 60% yamnaya-influens - også hos nutidens indfødte 'i landet'. Arkæologen Johan Ling sammenligner den efterfølgende bronzealder med vikingetiden. Mange træk i sidstnævnte synes at gå tilbage til førstnævnte. Skibet var et centralt transportmiddel i bronzealderen, og Tanum 'på Västskusten' (Bahus len) synes at have spillet en central rolle, måske ligefrem som 'skibsværfts-sted' med skibs-eksport til Jylland og 'Sydsandinavien' (Skaane m.m.). Lindström besøger Kivik røsen i Skaane og forsøger sig med en tolkning af hellekistens figurer.

Ved den lille flod Tollénse i Mecklenburg har man fundet mange skeletrester fra et større feltslag, der skal have fundet sted her o. 1200 f.Kr. Antallet af krigere i slaget tyder på en slags forsvarsalliance omfattende et større område end det lokale, måske endda med 'kontakter i Sydsverige' (42.08), lyder det - ledsaget af et kort, der viser Kivik (Danmark) og Tanum (Norge). Høvdingene i alliancen fastholdt kontrollen over (bronze)handelen i de efterfølgende århundreder; og Lindström hævder, at det arkæologiske fundmateriale viser tegn på 'nordisk innflytning', hvorefter hans svenske stormagtsinstinkt tager over med ordene: "Det var lite av en stormaktstid, nästan 3000 år före trettioåriga kriget", måske endda 'et tidigt Sverige' (!).

Lindström slutter sin fortælling i Upland, i bronzealderens Håga, som han tolker som centrum i et 'tidigt Svearike'. Ordene Sjælland og Danmark nævnes intetsteds i den to timer lange udsendelse, selvom det var hovedindfaldsvejen sydfra gennem tusindvis af år. *kjh*